Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.

Birourile de anuncĭurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.

Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.

Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
a administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 181. Braşovŭ, Mercurĭ, 18 (30) Augustŭ 1893.

Luptele Slovacilorŭ.

Braşovŭ, 17 Augustŭ st. v.

Multŭ sânge rĕu a produsŭ în pressa ungurésca lupta solidară, energică şi hotărîtă, ce au desfăşurat'o naţionaliştii slovacĭ în sinodulŭ districtualŭ evangelicŭ de dincóce de Dunăre, ţinutŭ ḑilele aceste în L.-St.-Miclăuşŭ.

Precum le este cunoscutŭ cetitorilorŭ noştri, în acestŭ sinodŭ Slovacii s'au distinsŭ în apĕrarea drepturilorŭ lorŭ de limbă şi a interese lorŭ bisericei lorŭ naţionale mai multŭ, póte, ca orĭ când altă-dată în timpulŭ din urmă. La sinodŭ, ei s'au presentatŭ în numĕrŭ aprópe completŭ şi prin majoritatea covirşitóre a voturilorŭ lorŭ au raportatŭ o desĕvîrşită învingere asupra partidei maghiarone şi a celorŭ trei protopopiate ungurescĭ din districtŭ, carĭ făcêndŭ parte din aceeaşĭ confesiune, încă erau representate la sinodŭ. La cererea majorităţii, desbaterile au trebuitŭ sĕ se facă aprópe esclusivŭ în limba slovacă, ca limbă a majorităţii; la complectarea posturilorŭ vacante de funcţionarĭ bisericescĭ au reuşitŭ aprópe esclusivŭ Slovacii, carĭ în întregŭ decursulŭ desbaterilorŭ au procedatŭ atâtŭ de solidarŭ, încâtŭ tóte propunerile făcute în sensŭ ungurescŭ au căḑutŭ, neobţinêndŭ mai multŭ ca 7, ba unele dintre ele chiar şi numai două voturĭ.

Impregiurarea acésta a amărîtŭ atâtŭ de multŭ spiritele Maghiarilorŭ şi maghiaronilorŭ, ce erau de faţă, încâtŭ la a doua şedinţă ei au părăsitŭ in corpore sinodulŭ, declarândŭ, că „până nu se va sana actuala stare de lucrurĭ, ei nu vorŭ mai lua parte la desbaterile sinodului.“

Supĕrarea acésta a membrilorŭ maghiarĭ ai sinodului se esplică uşorŭ din împrejurarea, că ei erau dedaţĭ a întêmpina întotdéuna spirite servile, carĭ n'aveau curagiulŭ de-a le opune resistenţa cuvenită şi carĭ prin servilismulŭ din trecutŭ au nutritŭ mereu îngâmfarea coreligionarilorŭ lorŭ maghiarĭ.

Ne bucurămŭ însĕ, că celŭ puţinŭ acum vedemŭ şi pe confraţii noştri de suferinţe slovacĭ avêntându-se pe unŭ terenŭ mai superiorŭ de luptă în interesulŭ limbei şi naţionalităţii lorŭ ameninţate.

Era de prevĕḑutŭ, că unŭ astfelŭ de pasŭ hotărîtŭ alŭ lorŭ nu va fi bine vĕḑutŭ de elementulŭ dela putere; dér cine sĕ mai pótă ţiné aḑi sémă de plăcerea, orĭ displăcerea celorŭ dela putere, când bine scimŭ, că ei în orĭ-ce condiţiune ni suntŭ duşmanii cei mai declaraţĭ, pe câtă vreme noi, Nemaghiarii, nu ne lăpĕdămŭ de limba şi naţionalitatea nóstră?

O fóiă ungurésca merge chiar aşa departe, încâtŭ din incidentulŭ menţionatului sinodŭ dela L.-St.-Miclăuşŭ, cu tóte că recunósce, că acestŭ sinodŭ a procedatŭ câtŭ se póte de legalŭ, cere ca sĕ se casseze orĭ-ce autonomiă bisericéscă din ţéră, deórece autonomiile bisericescĭ ar fi, după menţionata fóiă, totŭ atâtea asilurĭ ale culturei naţionalităţilorŭ.

Ei bine, astfelŭ de ameninţărĭ pe noi, Nemaghiarii, aḑi nu ne mai potŭ intimida. Despre réua voinţă a adversarilorŭ culturei nóstre naţionale suntemŭ de multŭ convinşĭ şi scimŭ sigurŭ, că orĭ ce atitudine amŭ observa noi, ei au fostŭ şi suntŭ hotărîţĭ de-a strivi acéstă cultură naţională a nóstră. Cu atâtŭ mai vêrtosŭ însĕ nu vorŭ puté intimida ameninţările ungurescĭ pe Slovacĭ, carĭ au trecutŭ prin esperienţe atâtŭ de triste şi carĭ mai multŭ póte ca orĭ care dintre popórele asuprite ale Ungariei au avutŭ ocasiunea de-a se convinge, că prin retragerĭ şi concesiunĭ nu se domolescŭ, ci numai se nutrescŭ şi aţîţă poftele de maghiarisare şi de asuprire.

De aceea cu bucuriă trebue sĕ salutămŭ noulŭ avêntŭ, ce şi-l'au luatŭ fraţii noştri de suferinţe slovacĭ. Fiă sigurĭ, că prin procederea lorŭ energică şi solidară mai departe vorŭ ajunge şi — ceea ce pe noi ne bucură mai multŭ—vorŭ contribui şi din a lorŭ parte la slăbirea nesaţului de cutropire alŭ adversarului nostru comunŭ.

Procesulŭ pentru „Replică“.

Aşa-déră totuşĭ se va ţiné mâne la 18 (30) Augustŭ, înaintea Curţii cu juraţĭ din Cluşiu, pertractarea finală în procesulŭ intentatŭ pentru cuprinsulŭ şi rĕspândirea „Replicei“ studenţilorŭ românĭ universitarĭ din Austro-Ungaria.

Se vede, că procuratura din Cluşiu are grabă mare cu acestŭ procesŭ, căcĭ deşi unuia dintre cei trei acusaţĭ nu i-s'a pututŭ îmâna citaţiunea, totuşĭ a hotărîtŭ pe mâne ţinerea pertractărei.

Ètă ce ni-se telegrafiază în privinţa acésta:

Cluşiu, 29 Augustŭ. *Pertractarea finală în procesulŭ „Replicei“ se va ţiné mâne negreşitŭ în contra acusaţilorŭ Aurelŭ C. Popovicĭ şi Nicolau Romanŭ, fostŭ contabilŭ la „Institutulŭ tipograficŭ“. Aurelŭ Popovicĭ, care a fostŭ adusŭ dela Predealŭ cu escortă, se află în arestŭ preventivŭ aicĭ. Cererea sa de-a fi pusŭ pe piciorŭ liberŭ cu chezăşiă, a fostŭ respinsă. Apĕrătorĭ vorŭ fi Dr. Paul Mudrony, Dr. Ştefanovicĭ, Dr. Triponŭ, Dr. Petroviciu şi I. Russu Şirianulŭ. Ca juḑĭ vorŭ funcţiona Szász, Csizer şi Reinhold. Acusatulŭ Eugenŭ Brote este absentŭ.*

Cu privire la arestarea d-lui Popovicĭ „*Tribuna*“ ne spune, că înainte de plecarea d-sale în România a înscinţatŭ pe judele de instrucţiă din Cluşiu adaugêndŭ, că se va reîntórce la domiciliu celŭ multŭ până la 18 a lunei curente. Abia sositŭ în Bucurescĭ a primitŭ Joi séra o depeşă din Sibiiu în care a fostŭ vestitŭ, că i-a sositŭ citaţia în procesulŭ „Replicei“ şi că-'lŭ caută atâtŭ dela tribunalŭ, câtŭ şi poliţia. Imediatŭ d-lŭ Popovicĭ şi-a întreruptŭ petrecerea în România şi a plecatŭ acasă pentru a fi la disposiţia organelorŭ justiţiei, dér ajunsŭ în Predealŭ a fostŭ arestatŭ şi trimisŭ sub escortă la Cluşiu.

„*Kolozsvár*“ de ierĭ susţine, că d-lŭ Popovicĭ a înscinţatŭ pe judele instructorŭ din Cluşiu despre plecarea sa, într'o scrisóre cu data de 24 Augustŭ, dér de faptŭ elŭ ar fi plecatŭ deja la 22 Augustŭ, şi că ar fi promisŭ în scrisórea sa, că în 29 Augustŭ se va reîntórce la Sibiiu. Numita fóiă mai adauge, că după ce citaţia nu l'a aflatŭ în Sibiiu a trebuitŭ sĕ se ordone aducerea lui cu escortă, în vederea pertractărei dela 30 l. c.

Foile din Cluşiu accentuéză, că procesulŭ pentru „Replică“ va fi de mare interesŭ pentru toţĭ Ungurii şi admoniéză pe juraţĭ ca sĕ se presenteze în numĕrŭ completŭ şi la timpŭ, ca procesulŭ sĕ pótă decurge fără nicĭ o împiedecare şi sĕ se pótă termina câtŭ mai curêndŭ.

Ei bine, decă Ungurii se interesézá aşa multŭ de acestŭ procesŭ, fiă sigurĭ, că nicĭ Românii nu vorŭ manifesta mai puţinŭ interesŭ faţă cu elŭ şi deşi prin graba nemotivată cu care fù înscenatŭ, publiculŭ nostru românescŭ a rĕmasŭ neorientatŭ asupra *datei sigure* a ţinerei petractărei finale, totuşĭ privirile tuturorŭ vorŭ fi aţîntite asupra celorŭ ce se vorŭ petrece mâne în Cluşiu.

Par'că vedemŭ cum faimosulŭ procurorŭ Jeszenszky îşĭ va desvolta din nou, înaintea Curţii cu juraţĭ, teoriile sale absurde despre dreptulŭ de esclusivă stăpânire a Maghiarilorŭ şi cum vorŭ fi tóte pregătite, pentru-ca cuvêntarea lui „strălucită“ sĕ fiă publicată în tóte foile ungurescĭ deja în diminéţa ḑilei de pertractare, cum s'a mai întêmplatŭ altă-dată.

FOILETONULŬ „GAZ TRANS.“

Consciu de vina sa.

— Novelă criminală de *Paul Blumenreich*. —

(6) (Urmare).

Când Kieland după câteva ḑile, fù chiămatŭ, ca sĕ fiă ascultatŭ, ḑise elŭ sub jurămêntŭ: „Am găsitŭ cânele, l'am ţinutŭ că e fără stăpânŭ şi l'am vêndutŭ d-lui Bolten.“

III.

Inaintea curţii cu juraţĭ din capitală sta Wilhelm Bolten acusatŭ, că a înduplecatŭ la jurămêntŭ falsŭ.

Se ḑicea, că elŭ ar fi înduplecatŭ pe lucrătorulŭ Fridericŭ Kieland sĕ jure falsŭ dându-i banĭ pentru acésta.

După ce Kieland, atuncĭ ca martorŭ fù avertisatŭ sĕ spună adevĕrulŭ şi apoi jurà; tribunalulŭ nu putù face nimicŭ în contra lui, care se dase, că însuşĭ a găsitŭ cânele şi susţinea că l'a vêndutŭ.

Nemaculatulŭ bărbatŭ descifrase cu mare greutate şi în adêncă consternaţiune, citaţiunea. Acum vĕḑù elŭ, câtŭ de neînţelepţesce a lucratŭ, că n'a urmatŭ necondiţionatŭ prescrierilorŭ lămurite ale lui Bolten.

Nu ḑisese Bolten, că elŭ, Kieland sĕ se pună în înţelegere cu fostulŭ posesorŭ? Ei, nicĭ acum nu era prea târḑiu.

Ce fericire, că celŭ puţinŭ femeia sa era energică şi cruţătóre! Ea îi luase pe ascunsŭ restulŭ din banĭ: avea sĕ-i ţină până la têrgulŭ de vite.

Elŭ voia aşadéră sĕ mérgă la măcelarulŭ Hermes sĕ-i spună întréga istoriă şi sĕ clarifice lucrulŭ. Pentru acésta ar da şi femeia sa partea, ce se recere.

Hermes ascultase în linişte, chiămase încă pe o calfă şi lăsà ca acésta sĕ-i repeţéscă încă odată punctele esenţiale ale împărtăşirilorŭ lui Kieland şi apoi — în unire cu calfa sa — dase pe lucrătorŭ pe uşă afară.

Ridiculŭ! Elŭ, Hermes, nu voia banĭ! Elŭ îşĭ voia dreptulŭ sĕu! Nimicŭ decâtŭ dreptulŭ sĕu!

Şi acum Kieland plinŭ de spaimă se duse în capitală la Bolten.

„Aicĭ, d-le Bolten“ ḑise elŭ cu mâniă rĕu ascunsă „aicĭ suntŭ banii! Lipsescŭ 20 de mărcĭ, dér pe aceştia i-am cheltuitŭ!“

Şi elŭ numĕrà banii pe mesa elegantă a lui Bolten.

„Mai nainte de tóte şeḑĭ şi spune mĭ, ce grabă te aduce la mine?“ ḑise Bolten.

Numai cu mare greutate putù sĕ liniştéscă pe omŭ. Aprópe o oră şeḑuse elŭ la Bolten. Şi elŭ nu părăsì vila din grădina zoologică singurŭ. Bolten îlŭ însoţi, îlŭ conduse la gară, şi cumpĕrà unŭ biletŭ de trenŭ — dér nu pentru Neustadt.

Cu ochii deschişĭ, cu consciinţa clară recunoscù Wilhelm Bolten din împărtăşirile lucrătorului, ceea ce trebuia sĕ se întêmple. Şi de aceea puse pe acela în siguranţă, dându-i banĭ în deajunsŭ.

Fiica sa tocmai îşĭ făcea toaleta de séră, când Bolten intrà la ea palidă, dér liniştită.

„Trebue sĕ plecŭ pentru câtva timpŭ, Ella“, ḑise elŭ cu voce lină, dér firmă, „unŭ capitalŭ mai mare, pe care l'am depusŭ în străinătate, e în periculŭ şi voescŭ sĕ vĕdŭ cum stă. Nu voescŭ ca în absenţa mea sĕ rĕmâi singură aicĭ. Mâne diminéţă 'ţĭ vei împacheta geamantanele, fiica mea şi te vei duce la mătuşa Sofia, care de multe-orĭ te-a rugatŭ sĕ o visitezĭ. Vei sosi tocmai pe timpulŭ culesului viilorŭ, şi natura nicĭ-odată nu e aşa de frumósă, ca la începutulŭ tómnei! Te vei simţi fórte bine acolo, Ella!“

Fata spăriată îi căḑù la pieptŭ. „Nu ţi-s'a întêmplatŭ nimicŭ, tată? Dór nu escĭ bolnavŭ?“

„Fii liniştită, dragă! După cum ţi-am spusŭ, e numai o afacere comercială, o socotélă“.

„Şi voi auḑi ceva despre tine?“

„De sigurŭ, dragă! Despre mine şi de dragii tĕi de aicĭ din casă. Voi ruga pe d. Dr. Dahlmann, ca în absenţa nóstră sĕ locuiască aicĭ şi elŭ te va informa cu consciénţiositate“.

Póte acéstă ultimă perspectivă îi uşura ei despărţirea.

Şi acum plecase! Acum putea sĕ se împlinéscă ursita sa.

Ea nu lăsa sĕ o aştepte.

Abia trecù o sĕptĕmână şi în contra lui Wilhelm Bolten se pornî cercetare din causa înduplecărei la jurămêntŭ.

Trei martorĭ mărturisiră încă în procedura dintêiu în contra lui, lucrurĭ aşa grave şi clare, încâtŭ trebuiră sĕ-lŭ ares-